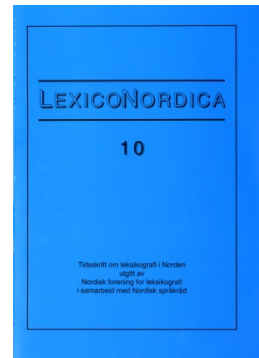

LexicoNordica

Titel: Ordbogsanmeldelser i LexicoNordica
Forfatter: Henning Bergenholtz
Kilde: LexicoNordica 10, 2003, s. 7-26
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Henning Bergenholtz

Ordbogsanmeldelser i *LexicoNordica*

Dictionary criticism is undoubtedly an important part of lexicography. It is important both in terms of developing lexicographical theory and improving lexicographical practice. According to Wiegands basic theory (Wiegand 1989), dictionary criticism even forms one of the four pillars of theoretical lexicography (besides user research, dictionary historiography and systematic dictionary research). In the case of scientific credit, i.e. the scientific importance of criticism, however, this perspective is not uniformly shared by all members of the academic world. The editorial committee of this scientific journal has pointed out very clearly the importance of dictionary criticism in relation to lexicography. In this contribution, I will make a few remarks about reviewing in general and give a quantitative and qualitative overview of the 104 reviews and 6 answers to reviews published in the first nine volumes of *LexicoNordica*.

Alt det, som mennesker producerer, kan anmeldes: film, bygninger, malerier, reklamer, hjemmesider og også julemænd i forskellige stor-magasiner, landskampe, fodboldstøvler, biler og prædikener (se Jørgensen 1997). Hvad der kan anmeldes, og hvordan en generel definition på anmeldelser og også forskellige typer af anmeldelser kan formuleres, er ikke dette bidrags tema. Når man ser på forskellige generelle definitioner, vil jeg dog tilføje ét aspekt, som er så selvfølgelig, at det normalt ikke nævnes: Kun nye eller ret nye menneskelige produkter kan anmeldes. Hvis det drejer sig om en bedømmelse af ældre produkter, kan det ikke være tale om en anmeldelse, men om et bidrag til en generel diskussion eller en historisk fremstilling. Derfor burde en definition af anmeldelse også tage højde for, at anmeldelser ofte skrives under et vist tidspres: Jo hurtigere en anmeldelse kan skrives efter et nyt produkts fremkomst, jo mere aktuell og derfor interessant og relevant er den.

Den generelle del vil blive fremført teseagtigt i form af ret korte udsagn, til dels med henvisninger til anden litteratur. Den specielle del vil kun behandle ordbogsanmeldelser i *LexicoNordica*.

Tese 1: Anmeldelser er vigtige for videnskaben

I Danmark blev UVVU, Udvalgene Vedrørende Videnskabelig Uredelighed, opfordret til at bedømme Bjørn Lomborgs miljøpolitiske publikation "The Skeptical Environmentalist". UVVU's negative bedømmelse, som slutter af med prædikatet "i klar strid med normerne for god videnskabelig skik", har et i denne sammenhæng meget interessant fundament. Den kritiske dom bygger først og fremmest på fire an-

meldelser i Scientific American. Alle Lomborgs kritikere roser udvalgets indstilling og fremhæver vigtigheden af internationale anmeldelser; Lomborg og Lomborgs tilhængere sætter spørgsmålstegn ved relevansen af at bygge en så hård kritik på udvalgte negative anmeldelser og fremhæver, at der også findes positive anmeldelser. Men alt i alt er sagen interessant set ud fra anmelderiet: Anmeldelser er vigtige. De er hovedhjørnestenen i videnskaberens kvalitetsbedømmelse. Det mener i hvert fald alle implicerede i denne sag. I andre sammenhænge hører vi dog også helt andre meninger om anmelders status:

Tese 2: Anmeldelser er ikke vigtige for videnskaben

Sådan formuleres de udbredte indvendinger mod anmelders vægt sjældent eksplicit, men implicit er en nedvurdering af anmelders vigtighed en udbredt, ja næsten normal holdning i den videnskabelige hverdag. Man ser det specielt ved udvalgsarbejde i forbindelse med stillingsbesættelser. Ikke så få udvalgsmedlemmer argumenterer for at lægge ringe vægt på anmeldelser eller helt at udelukke dem i bedømmelsen. "Her foreligger der jo ingen egen og ingen ny forskning", lyder det. Tilsvarende tendenser har jeg oplevet i forbindelse med fastlæggelse af kriterierne for en forskningsregistrering på Handelshøjskolen i Århus. Efter en udførlig diskussion, hvor flere institutter argumenterede for en nedprioritering af anmeldelser, fremlagde forskningsudvalget følgende skema, hvor pointangivelserne er en målestok for de enkelte aktiviteter's vigtighed. Der skal tilføjes, at R står for "med peer review" NR for "uden peer review":

	Aktiviteten	Point
1	Artikel/Bidrag til samleværk/Review Article	R 5
2	Artikel/ Bidrag til samleværk/Review Article/WP over 10 sider	NR 3
3	Artikel/Bidrag til samleværk/Review Article/WP under 10 sider	NR 2
4	Monografi	10
5	Konferenceindlæg (paper, poster, præsentation, etc.)	1
6	Bidrag til 'proceedings', akter, etc.	2
7	Doktorafhandling/disputats	20
8	Ph.d.-afhandling	Speciel
9	Lærebog	10
10	Ordbog	10
11	Bidrag til lærebog/ordbog	3
12	Anmeldelse	1
13	Udgiver af monografi/tidsskrift (pr. nr.)	4/2
14	Referee ved monografi/Nr. af tidsskrift/konference/artikel	2/2/2/1
15	Computerprogram (til forskningsbrug)	2
16	Arrangør af konference/workshop/el. lign. (pr. person)	1
17	Fagligt foredrag, kronik, avisartikel, el. lign.	1

Tabel 1: Forskningsevaluering på HHÅ

Når man ser, at man får 1 point for en anmeldelse mod 5 point for en artikel på evt. kun 2–3 sider, hvis artiklen er bedømt for offentliggørelse, foreligger der klart et misforhold. Billedet er dog uklart, idet der skelnes mellem anmeldelse og review article. Sidstnævnte adskiller sig i forskningsudvalgets indstilling fra almindelige anmeldelser som et bidrag, der sætter en eller flere bøger ind i en forskningsmæssig sammenhæng. I praksis vil de fleste medarbejdere nok hævde, at de aldrig skriver anmeldelser, men altid kun review articles. Derudover skelnes mellem vidensgenerering for type 1–8 og vidensformidling type 9–17. Vidensgenerering har i bedømmelsen en større vægt end vidensformidling. Derfor kræves det, at mindst 10 ud af et minimum på 20 point oparbejdet i løbet af fire år skal være af typen vidensgenerering. Denne holdning kan jeg principielt tilslutte mig, men dog ikke tilordningen af anmeldelser til vidensformidling. Nogle anmeldelser vil være formidlende, andre mere vidensgenererende, mange både-og. Men først og fremmest mener jeg, at adskillelsen mellem anmeldelser og artikler ikke bare er uholdbar, den er desuden skadelig for videnskaben, som på den måde får nedvurderet en meget vigtig korrekturmulighed for anvendelsen af videnskabelige resultater og for videnskabens videre udvikling.

Tese 2 må derfor afvises. Tese 1 er at foretrække, hvis man tilføjer, at anmeldelser ikke bør få en orakellignende status, som det tilsyneladende er sket i forbindelse med et officielt dansk udvalgs etiske og metodiske kritik af et videnskabeligt arbejde. En god anmeldelse bør, som det fremgår af de følgende teser, opfylde en lang række kvalitetskrav, men den bør også kunne være meriterende for anmelderen. Det er dog ikke anmeldelsens vigtigste opgave (se hertil også tese 6 og især her det niende og tiende etiske bud), en anmeldelses formål fremgår af næste tese:

Tese 3: En anmeldelse skal gavne leksikografien, leksikografen, forlaget og brugeren

Enhver omtale er god omtale. Enhver anmeldelse er derfor til fordel for en eller flere af de nævnte modtagergrupper for anmeldelser. Selvfølgelig vil en positiv anmeldelse normalt være mere fordelagtig for leksikograf og forlag, men også en negativ anmeldelse er ikke kun negativ, fx ikke, hvis leksikografen og forlaget tager nogle af kritikpunkterne til sig og foretager ændringer i næste udgave eller i andre ordbøger.

Men man kan diskutere, om enhver ordbog kan og skal anmeldes. Skulle man fx nøjes med at anmelde ordbøger udarbejdet på videnskabeligt grundlag, i hvert fald i et videnskabeligt tidsskrift? Og skal

man specielt undgå at anmelde særligt dårlige ordbøger? Mit svar er nej. Alle ordbøger er hjælpemidler for konkrete brugere, som til enhver tid har fortjent en anmeldelse, se hertil Bergenholtz (1995:147-148) og Bergenholtz/Frandsen (1997:50f).

Tese 4: En anmeldelse skal være fair

Dette bud kan lettest opfyldes med udgangspunkt i anmeldelsesmetodiske overvejelser, som anmelderen i øvrigt kort bør anføre som del af sin anmeldelse, sml. fx Tiisala (2000:271f). Sådanne overvejelser kan hver enkelt anmelder udarbejde for sig selv, man kan også bygge på foreliggende forslag, fx Steiner (1984), Leisi (1993), Jørgensen (1997). Følgende metodiske forslag bygger på Jørgensen (1992) og er i lidt forskellige versioner gengivet i Bergenholtz/Mogensen (1993) og Bergenholtz/Frandsen (1997):

1. En anmeldelse skal indeholde et koncentreret referat. Men den skal altid være mere end et referat. Den skal give indtryk af bogen, og den skal formidle interesse.
2. Anmeldelsen skal være kort og klar og give fyldige citater.
3. Den skal indeholde en analyse og en fortolkning og en vurdering. Anmelderen må her argumentere for sine påstande. Også præmisserne for vurderingerne må fremlægges.
4. Anmeldelsen skal være en præsentation og en forbrugeroorientering.
5. Anmeldelsen skal sætte noget i gang hos læseren og i det hele taget være inspirerende for meningsdannelsen i samfundet.
6. Den skal være præget af personligt engagement. Og vilje til objektivitet.
7. Anmeldelsen må godt være sjov og samfundskritisk og lidt provokerende.
8. Sproget skal være præcist, men samtidig kreativt. Og så må anmelderen godt have nogle anekdoter i baghånden.
9. Anmelderen må være håndværksmæssig solidarisk med forfatteren, og vel og mærke uden at slække på egne visioner.
10. Kritikken skal være positiv og angive alternativer til det, der kritiseres.

Lidt kortere kan det siges på følgende måde (som i Ripfel 1989:31, Bergenholtz/Mogensen 1993:10 og Bergenholtz/Frandsen 1997:48):

- beskrive
- vurdere
- begrunde vurderingen
- anbefale/fraråde

Det bliver i ovennævnte publikationer diskuteret, hvilke af disse fire dele af en ordbogsanmeldelse er obligatoriske eller fakultative. Her skal der blot siges, at en ren beskrivelse uden vurdering og anbefaling må anses som en omtale, men at enhver god anmeldelse vil indeholde

alle fire elementer, dog ikke nødvendigvis med anbefalingen i eksplicit form. Efter mange negative hhv. positive enkeltudtalelser vil læseren også selv kunne drage sine slutning og se anmeldelsen som en anbefaling eller ej. Men en eksplicit samlet vurdering må tilrådes (herom senere). Når man ser bort fra lektørdtalelser til bibliotekarer, kan anbefalinger dog ikke udelukkende ses som råd om eller advarsel imod køb, men altid om brug.

Et særligt problem, som hidtil ikke har spillet nogen særligt rolle i diskussionen om anmelderiet, er følgende: Kan man tale om en anmeldelse, hvis beskrivelsen, vurderingen, begrundelsen og anbefalingen kun relaterer sig til en bestemt del af ordbogen? Eksempelvis kunne man uden problemer forestille sig et bidrag, som udelukkende beskæftigede sig med præpositionernes behandling i en bestemt ordbog. Kan et sådant bidrag trykkes i et tidsskrifts anmeldelsesdel? Jeg vil umiddelbart klart afvise denne mulighed. Det gælder også, hvis der indsendes et bidrag om en bestemt ordbogs brugervejledning eller dennes ordbogsgrammatik. I sådanne tilfælde drejer det sig om diskussionsbidrag, som alt efter tidsskriftets opbygning kan trykkes som et normalt leksikografisk bidrag eller i et særligt diskussionsforum. Denne klare udmelding må dog relativiseres lidt. Nielsen (2000) er en anmeldelse af en russisk-dansk juridisk ordbog. Den er trykt i det pågældende tidsskrifts anmeldelsesdel og i øvrigt skrevet efter direkte opfordring fra udgiveren. I anmeldelsen gives en samlet vurdering af hele ordbogen, der tages stilling til ordbogens funktioner, til alle ordbogens byggede og til alle angivelsestyperne i de enkelte ordbogsartikler – med én undtagelse: Med henvisning til manglende russiskkundsskaber undlader Nielsen (2000) eksplicit at behandle kvaliteten af relationerne mellem lemmata og ækvivalenter. Jeg vil fastholde, at der her er tale om en anmeldelse, men medgiver, at der kan være grænsetilfælde. I sådanne tilfælde bør man dog lade tvivlen komme ordbogen tilgode, som derfor i tvivltilfælde burde kaldes et diskussionsbidrag og ikke en anmeldelse.

Kravet om fairness medfører i det niende metodiske bud, at anmelderen skal være solidarisk med ordbogsforfatteren. Men betyder det, at anmelderen helt skal holde sig til det, leksikografen beskriver som ordbogens funktion og de deraf afledte valg og fravalg af angivelsestyper? Denne holdning findes tendentielt hos Mikkelsen (1996), som undersøger 155 bilingvale ordbøgers "selvforståelse som udgangspunkt for en evaluering", det vil vel også sige en slags anmeldelse eller en del af en mulig anmeldelse. Mikkelsen vælger i alt ni indikatorer og undersøger, om disse indikatorer behandles i omteksten. Alt efter, hvor grundigt de enkelte indikatorer behandles, tildeles ordbogen 0, 1 eller 2 point for hver kvalitetsindikator. Set ud fra et leksikografisk synspunkt er resultatet efter min mening nedslående. I bedste tilfælde

vil en ordbog kunne få 18 point, i værste 0 point. Af de 155 ordbøger er der kun en eneste, som får de 18 maksimumpoint, men hele syv ordbøger, som slet ingen point får, de fleste ordbøger får kun 2–3 point. Gennemsnittet forekommer at være temmelig lavt, det ligger på 4,96 point, dvs. i gennemsnit kun på 5 ud af 18 mulige point. Hvis det skulle svare til en karaktergivning af selve ordbøgerne, må man tale om dumpekarakter til et flertal af de 155 ordbøger. Denne bedømmelse bør dog relativiseres lidt, både i positiv og i negativ retning: Nogle af de ordbøger, som i Mikkelsens skema får ret mange point, bliver i ”rigtige” anmeldelser bedømt meget negativt. Til gengæld bliver nogle af de ordbøger, som hos Mikkelsen (1996) kun får få eller slet ingen point, bedømt ret positivt i relevante ordbogsanmeldelser. Det er med andre ord en på samme tid hård og ikke helt rammende bedømmelse, der med denne fremgangsmåde lægges op til. På den anden side har Mikkelsen (1996) fat i en vigtig indfaldsvinkel til bedømmelse af en bestemt ordbog. En ordbogs selvforståelse burde spille en væsentlig rolle for en anmeldelse. I min undersøgelse af anmeldelser i LexicoNordica har jeg ikke en sådan anmeldelsestype, men dog en angivelse af mængden af henvisninger til de anmeldte ordbøgers omtekst (se tabel 8–11). Vi kan her se, at der i alt tales om indholdet af omteksten 172 gange eller 5,3% af alle anmeldelsesangivelser. Det drejer sig stort set altid om ordbogsgrammatikken eller den faglige indledning, kun ret sjældent med en relatering til ordbogens selvforståelse. Det nøjagtige tal har jeg ikke, men det er ikke stort. Det er således et punkt, hvor den følgende undersøgelse af anmeldelser kunne have været mere nøjagtig. I alle tilfælde er det et punkt, som bør spille en rolle i en god anmeldelse.

Tese 5: En udgiver af et tidsskrift eller en bog med anmeldelser skal sikre, at anmeldelserne er fair

Udgiveren skriver ikke selv alle anmeldelser, men han kan sikre den anmeldte ordbog og dennes forfatter ved at give mulighed for at reagere på anmeldelsen. Hvis det sker i samme udgave som selve anmeldelsen, er det fordelagtigt, men vil måske ikke altid være praktisk muligt. Derudover bør udgiveren være opmærksom på eventuelle loyalitetskonflikter, hvis anmelderen selv har udgivet eller er ved at udarbejde en tilsvarende ordbog, hvis han er ven eller uven med den anmeldte leksikograf, eller hvis han arbejder for det samme eller et andet forlag. Som beskrevet af Bergenholtz/Malmgren (1995) vil man i relativt små lande som de nordiske ikke altid kunne undgå sådanne relationer, anmelderen bør derfor opfordres til selv at redegøre for

evt. relationer til temaet, leksikografen eller forlaget, se hertil også Bergenholtz/Frandsen (1997:52f).

Denne mulighed for at kunne reagere på en anmeldelse bør dog ikke forveksles med en forpligtelse. Udgifveren af et tidsskrift bør forpligtes til at give den anmeldte leksikograf eller dennes forlag mulighed for at få trykt en reaktion på anmeldelsen. Hertil hører også, at den anmeldte bog bør få et passende antal sider stillet til rådighed; hermed menes en mulighed for at svare, som må svare til den plads, som anmelderen har fået. Men omvendt betyder det ikke, at det kan forstås som en indrømmelse af en anmelderkritiks rigtighed, hvis en sådan reaktion ikke følger. Vi kan se, at der i LexicoNordica 1-9 er indleveret seks reaktioner på anmeldelser. Heraf kan man se, at kun et fåtal af de mere end 100 ordbogsanmeldelser bliver forbundet med en reaktion. Nogle leksikografer hhv. forlag har set mange af anmeldernes kritikpunkter som gratis og velkomne bidrag til forbedring af kommende ordbøger, men næppe alle.

Og det bør under ingen omstændigheder kunne forstås som videnskabelig uredelighed, hvis en sådan reaktion ikke følger, eller hvis der kun reageres på nogle eller kun på dele af de fremkomne anmeldelser, eller hvis man afviser alle kritikpunkterne.

Det lyder måske som en selvfølgelighed, men er det tilsyneladende ikke. Jeg vil igen henvise til den førnævnte Lomborg-sag i Danmark i januar 2003, hvor Udvalgene Vedrørende Videnskabelig Uredelighed netop bruger Lomborgs reaktion på alle anmeldelser eller alle kritikpunkter i foreliggende anmeldelser som et argument for at tildele prædikatet "videnskabelig uredelig". De taler om en manglende evne til at deltage i en sådan diskussion, fordi Lomborg afviser næsten alle kritikpunkter.

Det er videnskabelig skik og også videnskabelig god skik kun at reagere på den kritik, som den anmeldte selv anser som berettiget. Men det er også videnskabelig god skik at undlade at reagere på anmeldelser, hvis man ikke ønsker det; at undlade at svare på en ordbogsanmeldelse kan under ingen omstændigheder tolkes som bevis på hverken videnskabelig eller leksikografisk uredelighed.

Det må ligeledes være muligt at afvise alle kritikpunkter i en konkret anmeldelse. Og det kan under ingen omstændigheder anses for et bevis for en manglende overholdelse af god videnskabelig skik, hvis man gør noget sådant.

Men hvis en anmeldt forfatter ønsker at svare på en anmeldelse, bør udgifveren ikke bare give mulighed for et svar, men et udførligt svar. Det må derfor anses for at være en dårlig videnskabelig skik, hvis en tidsskriftsudgiver på en anmeldelse på 24 sider tillader et svar på kun en side. Jeg vil foreslå, at udgifveren altid giver mulighed for svar, som er lige så omfattende som anmeldelsen. Hvis muligt skal et

svar trykkes i samme udgave som anmeldelsen, i praksis vil det ofte først være muligt i næste udgave, fordi peer review-, korrektur- og trykkefrister skal overholdes.

Tese 6: En anmelder skal gøre sig anmeldelseetiske overvejelser

Hvis en anmeldelse er fair, vil man også kunne sige, at den opfylder væsentlige etiske krav. Men der foreligger en tradition for at opstille direkte etiske bud. Wiegand (1995) bygger fx på en teologisk tradition, som han omskriver til bud for anmeldelser af ordbøger. Vi omskriver her Wiegands teser til at gælde både leksikografiske og lingvistiske værker:

1. Der bør stilles etiske krav til en anmeldelse.
2. Et videnskabeligt bidrag er ingen person. Afhold dig derfor fra enhver henvisning til forfatterens person, hans personlige og faglige forudsætninger, hvis disse ikke er alment kendte i forvejen.
3. Når du skriver anmeldelser, så undlad brugen af udråbstegn.
4. Du skal ikke tilintetgøre et værk og dermed værkets forfatter. Også for en anmelder gælder: Du må ikke slå ihjel.
5. Du skal ikke skamrose for på den måde at skaffe dig venner til støtte for din karriere.
6. Vi maa udlede Hveden blandt Klinten og ikke antage uden dem, som ere gode. En klintesøgende anmelder er at betragte som en skarnbasse i et blomsterbed. Du skal søge hveden, og hvis du ikke finder den, så tænk over, om du er blind på et eller begge øjne.
7. Anse det ikke for egen skarpsindighed at gøre opmærksom på et manglende komma, en enkelt stavfejl eller en anden tilfældig mangel.
8. Det ottende bud gælder også for en anmelder. I stedet for skal du søge efter undskyldninger og i tvivlstilfælde fremhæve det positive.
9. En anmeldelse skal ikke være et forum for en promovering af egne videnskabelige bidrag. Selvros stinker.
10. En spottende anmelder har det ligesom en professor, der i sin forelæsning gør grin med en kollega. Han vil sikkert have auditoriets bifald, men også pådrage sig gudernes vrede, thi han spotter en forfatter, der ikke kan forsvare sig.

Tese 7: Enhver ordbogsbruger kan anmelde en ordbog

Det sker, at anmeldelser bliver kritiseret med henvisning til, at anmelderen ikke er ekspert på det eller de pågældende sprog, herunder fagsprog. Det sker også, at anmelderne selv undskyldende forklarer, at de anmelder, selv om de ikke er eksperter. Det første er unfair, hvis ikke anmelderen selv har hævdet at være ekspert. Det andet er interessant nok for læseren af anmeldelsen, men mindsker ikke anmeldelsens relevans, sml. fx Melchers (1997). I virkeligheden bør både den leksi-

kografiske ekspert, sprogeksperten og lægmanden, der anmelder som ordbogsbruger, først og fremmest tage højde for ordbogens intentionerede funktioner. Det kan en lægmand på sin vis særligt let, hvis han tilhører den intenderede brugergruppe og skriver ud fra sin erfaring med brug af ordbogen. Anmeldelser med begge typer anmeldere må anses for særligt interessant, fx Pedersen/Pedersen (1996) hhv. Siitonen/Vaikutyttö (1999), hvor en leksikograf anmelder en bilingval ordbog i samarbejde med en gymnasieelev hhv. en studerende. Tilsvarende gælder, når en anmelder af en børneordbog har brugt et barn som konsulent (Gundersen 2002). Ved fagordbøger er på samme måde et samarbejde mellem en leksikograf og en fagekspert uden tvivl en fordel, fx Axelsen/Broen-Christensen (1995).

Ordbogsanmeldelser i LexicoNordica

Alt i alt synes jeg, at anmeldelserne i LexicoNordica har et højt kvalitativt niveau, som under hensyntagen til de ovennævnte teser mindst ligger på højde med tilsvarende anmeldelser i Lexicographica eller International Journal of Lexicography. I det følgende gives en kort oversigt over de indtil nu trykte 104 anmeldelser og 6 svar på anmeldelser (heraf er en af anmeldelserne et genoptryk af en teknisk mangelfuld anmeldelse fra det foregående nummer).

Man kan se, at mængden af anmeldelser i de første numre var lidt større end i de senere:

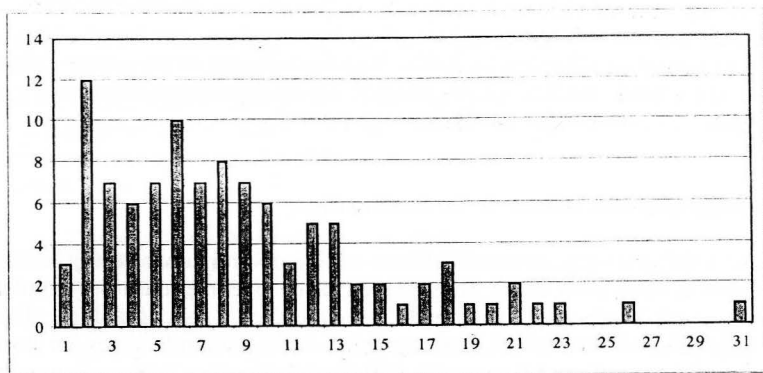
LexicoNordica	antal anm. og svar
1, 1994	17
2, 1995	22
3, 1996	14
4, 1997	9
5, 1998	10
6, 1999	11
7, 2000	11
8, 2001	10
9, 2002	6

Tabel 2: Antal ordbogsanmeldelser i LexicoNordica

Vi skelner i LexicoNordica mellem korte anmeldelser og anmeldelser. Kun til sidstnævnte laves særtryk, de korte anmeldelser begynder heller ikke nødvendigvis på en ny højre side som de længere anmeldelser. Men rent kvalitativt er det svært at få øje på en principiel forskel mellem disse to typer. Mht. længden af anmeldelser foreligger der stort set et kontinuum med et gennemsnit på 8,7 sider pr. anmeldelse. Svarene har en gennemsnitlig længde på 1,5 side. Dette

betydeligt ringere omfang for svar på anmeldelser er i øvrigt ikke begrundet i en redaktionel beslutning, svarene kan i LexicoNordica principielt få samme omfang som en anmeldelse, dvs. 25 trykte sider.

Der er flest anmeldelser på to sider (12 anm.), næstflest på seks sider (10 anm.). Anmeldelser fordeler sig mht. længde på følgende måde:

Tabel 3: Længden af ordbogsanmeldelser i LexicoNordica

Alt i alt har 82 forskellige leksikografer skrevet anmeldelser eller svar på anmeldelser. Mængden af anmeldere er noget større end mængden af anmeldelser, da der findes flere anmeldelser med to eller flere anmeldere. Der er få eksempler på Tordenskjolds soldater, men de fleste anmeldere har kun skrevet én anmeldelse, undtagelser udgøres af:

Henning Bergenholtz (7x)	Sölve Ohlander (5x)	Trond Trosterud (4x)
Nina Martola (4x)	Arne Olofsson (4x)	Povl Skårup (3x)
Martin Gellerstam (3x)	Jens Axelsen (3x)	Mikael Reuter (2x)
Morten Pilegaard (2x)	Lars Törnqvist (2x)	Lars S. Vikør (2x)
Krista Varantola (2x)	Klaas Ruppel (2x)	Jette Pedersen (2x)
Henrik Andersson (2x)	Heikki E.S. Mattila (2x)	Dag Gundersen (2x)
David Mighetto (2x)	Carl-Erik Lundbladh (2x)	Björn-Eric Mattsson (2x)

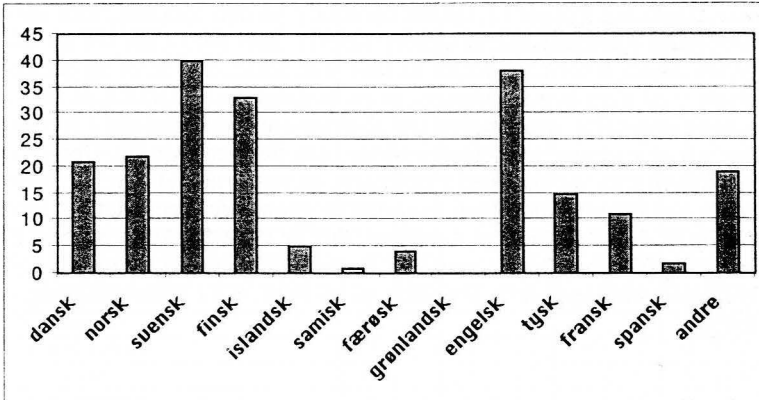
Tabel 4: Anmeldere i LN med mere end en ordbogsanmeldelse

Ved de hidtidige symposier på Schæffergården har der været en vis underrepræsentation fra Finland, sådan er det ikke ved anmeldelser, hvor finner faktisk har været flittigst. Her vil jeg ikke undlade at nævne Nina Martola, som har gjort en særlig stor og værdifuld indsats ved at oversætte mange anmeldelser fra finsk til svensk:

Finland	34
Sverige	33
Danmark	27
Norge	12
Island	3
Færøerne	0
Grønland	0
andre lande	1

Tabel 5: Bopæl for ordbogsanmeldere i LexicoNordica

Endnu mere interessant er det måske at se, hvilke sprog der bliver anmeldt. Der er ikke skelnet mellem nynorsk og bokmål og heller ikke mellem svensk og finlandssvensk. Man skal her være opmærksom på, at mængden af sprog er betydeligt større end mængden af anmeldelser, da der indgår både bi- og polylingvale ordbøger:

Tabel 6: Fordeling af sprog i anmeldte ordbøger i LexicoNordica

Hvis man kun ser på denne tabel, må man antage, at de vigtigste sprog i de nordiske lande er svensk, engelsk og finsk (i denne rækkefølge). Man må opfordre leksikografer med interesse for dansk og norsk til at prøve at konkurrere med finsk og svensk.

Opdelingen i monolingvale, bilingvale, polylingvale ordbøger og en skelnen mellem monolingvale fagordbøger og monolingvale leksika er af mange grunde både problematisk og heller ikke specielt relevant for nøjagtige leksikografiske overvejelser, se Tarp (2002). Først og fremmest er en opdeling af ordbøger efter den forudsatte ordbogsfunktion meget mere relevant for ordbogsanmeldelser, hertil henvises til anmeld-

delsernes hensyntagen til funktioner i tabellen om anmeldelseskategorier. Derudover er selve klassifikationen i mono- og bilingvale ordbøger så entydig, som den kan synes ved første øjekast. Der findes også monolingvale ordbøger med en bilingval dimension, sml. hertil Tarp (1994). Fx regnes Dollerup/Nielsen (1994) som en monolingval ordbog, da ækvivalenter er ordbogens forklaringsprog, det drejer sig ikke om en bilingval ordbog. Følgende tal skal derfor tages med forbehold:

monolingvale almensproglige ordbøger	53
bi- og polylingvale almensproglige ordbøger	57
bi- og polylingvale fagordbøger	10
monolingvale fagordbøger, leksika, encyklopædier	6

Tabel 7: Anmeldte ordbogstyper i LexicoNordica

Det virkeligt relevante i anmeldelserne er, hvad de siger, og hvad de ikke siger. Jeg bygger i følgende optælling på den metodik, som også blev brugt i Bergenholtz/Mogensen (1993). Som dér er der talt på følgende måde: Hver anmeldelse er læst som tekst, dvs. at ét og samme afsnit med flere bemærkninger om en bestemt anmeldelsestype tælles som én angivelse, men angivelsen af samme anmeldelsestype i forskellige afsnit i samme anmeldelse tælles som flere angivelser. Det giver selvfølgelig en vis skævhed i tællingen, da nogle anmeldere har korte, andre har lange afsnit. Men metoden er gennemført ensartet og fører derfor til sammenlignelige resultater. Der er visse forskelle mellem de undersøgte ordbogstyper, men kun for monolingvale og bilingvale+polylingvale ordbøger er de absolutte tal så store, at en sammenligning er mulig:

	mono ling		poly+ biling		poly+ biling fag		mono ling fag	
	ab- solut	%	ab- solut	%	ab- solut	%	ab- solut	%
1. kommunikationsrelaterede funktioner	27	2,0	71	4,4	3	1,8	0	0,0
2. vidensrelaterede funktioner	46	3,3	29	1,8	1	0,6	2	1,8
3. ordbogsbrugere	53	3,8	52	3,2	5	3,0	4	3,7
4. råd til brugerne	1	0,1	5	0,3	0	0,0	0	0,0
5. pris	13	0,9	12	0,7	2	1,2	3	2,8
6. layout/web-design	37	2,7	64	4,0	5	3,0	7	6,4
7. om ordbogsforfatteren	18	1,3	14	0,9	6	3,6	2	1,8
8. sammenligning med andre ordbøger	98	7,1	107	6,7	3	1,8	7	6,4
9. ordbogens forhistorie	24	1,7	27	1,7	4	2,4	1	0,9
10. henvisning til andre anmeldelser	5	0,4	4	0,2	0	0,0	0	0,0
11. om ordbogsanmelderen	7	0,5	8	0,5	4	2,4	0	0,0
12. empirisk basis	46	3,3	42	2,6	1	0,6	0	0,0
13. omtekst	61	4,4	80	5,0	18	10,8	13	11,9
14. lemmasektion	185	13,4	231	14,4	25	15,1	12	11,0
15. lemmaanordning	33	2,4	33	2,1	5	3,0	1	0,9
16. tilgang/søgemuligheder	50	3,6	36	2,2	0	0,0	0	0,0
17. artikelstruktur	20	1,4	25	1,6	1	0,6	0	0,0
18. præskriptiv/deskriptiv	34	2,5	12	0,7	0	0,0	2	1,8
19. ækvivalenter	20	1,4	146	9,1	19	11,4	0	0,0
20. grammatik	103	7,4	180	11,2	5	3,0	1	0,9
21. retskrivning	46	3,3	21	1,3	1	0,6	6	5,5
22. udtale	73	5,3	33	2,1	0	0,0	4	3,7
23. semantik/encyklopædisk viden	130	9,4	78	4,9	18	10,8	21	19,3
24. diasystematiske angivelser	37	2,7	70	4,4	8	4,8	2	1,8
25. etymologi	39	2,8	5	0,3	0	0,0	4	3,7
26. eksempler	36	2,6	57	3,6	5	3,0	1	0,9
27. kollokationer	23	1,7	37	2,3	7	4,2	0	0,0
28. idiomer	13	0,9	27	1,7	0	0,0	0	0,0
29. illustrationer	25	1,8	26	1,6	1	0,6	6	5,5
30. synonymi/antonymi	24	1,7	12	0,7	4	2,4	1	0,9
31. henvisninger	16	1,2	8	0,5	6	3,6	3	2,8
32. ordbogens underholdningsværdi	5	0,4	3	0,2	1	0,6	1	0,9
33. positiv samlet bedømmelse	30	2,2	39	2,4	4	2,4	4	3,7
34. negativ samlet bedømmelse	5	0,4	8	0,5	4	2,4	1	0,9
sum	1383	100	1602	100	166	100	109	100

Tabel 8: Anmeldelseskategorier fordelt på ordbogstyper i LN

Mængden af fagordbogsanmeldelser, både mono-, bi- og polylingvale ordbøger og leksika er dog så ringe, at en sammenligning ikke giver mere end fingerpeg om evt. forskelle. Selvfølgelig vil der principielt være forskel på enkelte ordbogstyper, men det er mindre en forskel mellem mono- eller bilingvale ordbøger, snarere mellem ordbøgernes

funktion og objekt. Fx vil en anmeldelse af en retskrivningsordbog uden tvivl give flere angivelser om retskrivning end en synonymordbog. Omvendt vil en anmeldelse af en synonymordbog helt sikkert nævne synonymiproblemet særligt hyppigt. Derfor samles alle tallene i én tabel:

	LN 94-02	LN 94-02
	absolut	%
1. kommunikationsrelaterede funktioner	101	3,1
2. vidensrelaterede funktioner	78	2,4
3. ordbogsbrugere	114	3,5
4. råd til brugerne	6	0,2
5. pris	30	0,9
6. layout/web-design	113	3,5
7. om ordbogsforfatteren	40	1,2
8. sammenligning med andre ordbøger	215	6,6
9. ordbogens forhistorie	56	1,7
10. henvisning til andre anmeldelser	9	0,3
11. om ordbogsanmelderen	19	0,6
12. empirisk basis	89	2,7
13. omtekst	172	5,3
14. lemaselektion	453	13,9
15. lemmanordning	72	2,2
16. tilgang/søgemuligheder	86	2,6
17. artikelstruktur	46	1,4
18. præskriptiv/deskriptiv	48	1,5
19. ækvivalenter	185	5,7
20. grammatik	289	8,9
21. retskrivning	74	2,3
22. udtale	110	3,4
23. semantik/encyklopædisk viden	247	7,6
24. diasystematiske angivelser	117	3,6
25. etymologi	48	1,5
26. eksempler	99	3,0
27. kollokationer	67	2,1
28. idiomer	40	1,2
29. illustrationer	58	1,8
30. synonymi/antonymi	41	1,3
31. henvisninger	33	1,0
32. ordbogens underholdningsværdi	10	0,3
33. positiv samlet bedømmelse	77	2,4
34. negativ samlet bedømmelse	18	0,6
sum	3260	100,3

Tabel 9: Anmeldelseskategorier i LexicoNordica 1994–2002

Disse tal indebærer flere bemærkelsesværdige resultater:

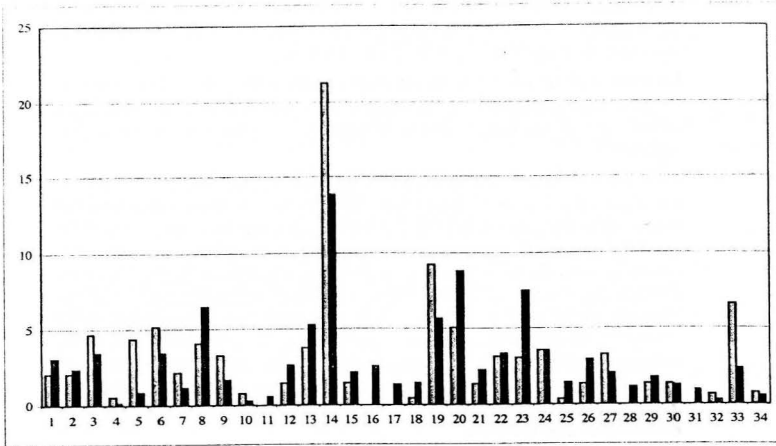
- Topscoreren er helt suverænt lemmaselektion med 13,9%. Det kan ikke overraske. I flere bidrag om lemmaselektionsproblematikken har jeg gjort opmærksom på, at denne del af den leksikografiske proces får en uforholdsmæssig stor vægt i anmeldelser. Men sådan er det. Man må kun aflede heraf, at leksikografen burde oplyse brugeren og også anmelderen om de anvendte principper for lemmaselektion. Meget unødigt diskussion i anmeldelser om et manglende eller overflødigt ord kunne hermed undgås.
- Overraskende er derimod den vægt, grammatiske oplysninger får i anmeldelserne i LexicoNordica, hele 8,9% af alle nævnte oplysningstyper i anmeldelserne udgøres af grammatik. Det er en glædelig overraskelse, idet i hvert fald mine erfaringer med undervisning i ordbogsbrug viser, at sådanne oplysninger er væsentlige for brugerne. Her kan temadelen i LexicoNordica 2 måske have påvirket anmeldernes interesse for denne del af ordbøgers brugsværdi.
- I sammenligning med grammatik ligger både kollokationer (med 2,1%) og eksempler (med 3,0%) betydeligt lavere og efter min mening uretfærdigt og overraskende lavt.
- Det er påfaldende, men måske helt naturligt, at ordbøgers funktion spiller en væsentlig rolle for anmelderne, i alt 5,5% af alle nævnte oplysningstyperne i anmeldelserne. Disse har så en lille overvægt i de kommunikationsorienterede funktioner (3,1%) mod 2,4% for vidensrelaterede funktioner (til disse to termer se Bergholtz/Tarp 2003).
- Endelig kan det nævnes, at den samlede bedømmelse af ordbøgerne generelt er positive, fire gange så mange positive sammenfatninger som negative (2,4% mod 0,6%).

Resultaterne for LexicoNordica 1994–2002 kan sættes i relief ved en sammenligning med antallet af alle anmeldelseskategorier i den undersøgelse af ordbogsanmeldelser og -omtaler i aviser og tidsskrifter, som samlet blev fremlagt i Bergholtz/Mogensens (1993). Det må her siges, at et par af kategorierne brugt i dette bidrag ikke blev brugt i den tidligere artikel, de er angivet med en streg hhv. i de to første spalter med en *, idet tallene fra én spalte i tabellen fra 1993 er opdelt på de to første spalter i tabel 10:

	total 1993	total LN	total 1993	total LN
	absolu t	absol ut	%	%
1. kommunikationsrelaterede funktioner	*45	101	*2,1	3,1
2. vidensrelaterede funktioner	*45	78	*2,1	2,4
3. ordbogsbrugere	100	114	4,7	3,5
4. råd til brugerne	12	6	0,6	0,2
5. pris	94	30	4,4	0,9
6. layout/web-design	111	113	5,2	3,5
7. om ordbogsforfatteren	48	40	2,2	1,2
8. sammenligning med andre ordbøger	87	215	4,1	6,6
9. ordbogens forhistorie	70	56	3,3	1,7
10. henvisning til andre anmeldelser	18	9	0,8	0,3
11. om ordbogsanmelderen	–	19	–	0,6
12. empirisk basis	32	89	1,5	2,7
13. omtekst	82	172	3,8	5,3
14. lemmasektion	455	453	21,3	13,9
15. lemmanordning	33	72	1,5	2,2
16. tilgang/søgemuligheder	–	86	–	2,6
17. artikelstruktur	–	46	–	1,4
18. præskriptiv/deskriptiv	10	48	0,5	1,5
19. ækvivalenter	198	185	9,3	5,7
20. grammatik	109	289	5,1	8,9
21. retskrivning	29	74	1,4	2,3
22. udtale	69	110	3,2	3,4
23. semantik/encyklopædisk viden	67	247	3,1	7,6
24. diasystematiske angivelser	78	117	3,6	3,6
25. etymologi	9	48	0,4	1,5
26. eksempler	29	99	1,4	3,0
27. kollokationer	70	67	3,3	2,1
28. idiommer	–	40	–	1,2
29. illustrationer	31	58	1,4	1,8
30. synonymi/antonymi	30	41	1,4	1,3
31. henvisninger	–	33	–	1,0
32. ordbogens underholdningsværdi	16	10	0,7	0,3
33. positiv samlet bedømmelse	144	77	6,7	2,4
34. negativ samlet bedømmelse	17	18	0,8	0,6
sum	2138	3260	99,9	100,3

Tabel 10: Anmeldelseskategorier i aviser og tidsskrifter indtil 1993 i sammenligning med LexicoNordica 1994–2002

Forskellene og lighederne mellem de to tabeller fremgår lidt tydeligere i følgende figur:

Tabel 11: Anmeldelseskategorier i aviser og tidsskrifter indtil 1993 i sammenligning med LexicoNordica 1994-2002

Disse tal skal relativiseres lidt, idet undersøgelsen fra 1993 ikke har medtaget fem af kategorierne, som i LexicoNordica-undersøgelsen udgør tilsammen 6,8% af anmeldelsesangivelserne. Procenttallene fra LexicoNordica skulle således for at kunne sammenlignes helt med tallene fra 1993 i hvert enkelt tilfælde forhøjes i gennemsnit med 0,24%. Det ser vi dog bort fra i følgende sammenligning, som har flere bemærkelsesværdige resultater:

- I flere tilfælde må man sige, at anmeldelserne fra 1993, som i meget høj grad består af avisanmeldelser, har en mere hensigtsmæssig vægtning end de videnskabelige anmeldelser i LexicoNordica. Det gælder i særlig grad for oplysninger og udtalelser om prisen, som må være et vigtigt parameter ved en vurdering af en ordbog. Her har Bergenholtz/Mogensens (1993) 4,4% mod 0,9% i LexicoNordica.
- Tilsvarende opregner den tidligere undersøgelse flere udtalelser om layout hhv. web-design, som må anses for at være et meget vigtigt element for en opnåelse af en hurtig tilgang, med 5,2% mod 3,5%.
- Oplysninger om ordbogsforfatteren og om ordbogens forhistorie vægtes LexicoNordica-anmeldelserne noget lavere: 1993 2,3% og 3,3%, LexicoNordicas 1,2% og 1,7%.
- Til gengæld har de videnskabelige anmeldelser meget mere blik for det vigtige parameter, som hedder empirisk basis, hvor 1993-undersøgelsen har 1,5% mod LexicoNordicas 2,7%. Hertil svarer hensynet til brugen af de empiriske data (deskription/præskription) med en fordeling på 0,5% mod 1,5%.

- Det samme gælder, blot med modsat fortegn, for den alt for store hensyntagen til lemmaselektionen 1993 med hele 21,3% mod den lejeledes høje andel på 13,9% i LexicoNordica.
- Endelig er det påfaldende, at der både lægges mere vægt på grammatik, semantik/encyklopædi og på eksempler i LexicoNordica (modsat fx udtale og kollokation, hvor fordelingen er stort set ens i de to undersøgelser).
- Til sidst kan vi se, at grundindstillingen til ordbøgerne i de to undersøgelser ikke svarer til hinanden: Der er ganske vist en lige stor del negative bedømmelser (0,8% og 0,6%), men undersøgelsen fra 1993 har tilsyneladende undersøgt mange flere gode ordbøger med 6,7% positive samlede bedømmelser mod LexicoNordicas 2,4%. Disse tal dækker dog også over, at mængden af samlede bedømmelser i LexicoNordica er betydeligt mindre. Mange anmeldere i vores tidsskrift mener tilsyneladende, at deres bedømmelse fremgår klart nok af de enkelte udtalelser. Selv vil jeg sige, at en samlet slutudtalelse ville gøre sådanne anmeldelser mere entydige. Desuden ville en slutudtalelse være fordelagtig for den læser, som hurtigt eller kun ønsker at læse essensen af anmeldelsen.

Hvad kendetegner en god anmeldelse? Den tager højde for alle relevante kategorier, som er anført i ovenstående tabel. Den tager højde for de betragtninger, som den sammenlignende betragtning af de to undersøgelser af anmeldelser viser frem til. Den tager derudover højde for de fire krav i Axelsen (1992), de ti bud i Jørgensen (1992) eller de syv teser i Leisi 1993 og også for de ti ordbogsetiske bud fra Wiegand (1995) og for kravet om hensyntagen til ordbogens selvforståelse (Mikkelsen 1996). Man kan tilføje, at gode anmeldelser har særlig gode chancer i et tidsskrift, der har en anmeldelsespolitik, som opfordrer sine anmeldere til at følge sådanne metodiske og etiske krav, se hertil Hansen (1997).

Litteratur

- Axelsen, Jens 1992: En anmeldelse af en anmeldelse. I: *Sprint* 2, 1–5.
- Axelsen, Jens/Chr. Broen-Christensen 1995: Morten Pilegaard & Helge Baden: *Medicinsk ordbog, dansk engelsk, engelsk dansk*. I: *LexicoNordica* 2, 143–146.
- Bergenholtz, Henning/Finn Frandsen 1997: At anmelde i Hermes – tidsskrift for sprogforskning. I: *Hermes* 19, 1997, 169–183. Også aftrykt i: Carsten Hansen (red.): *Anmeldelsens teori og praksis*. Århus: Hermes 1997, 45–59.
- Bergenholtz, Henning/Jens Erik Mogensen 1993: Wörterbuchkritik in Dänemark. I: *Lexicographica* 9, 8–35.
- Bergenholtz, Henning/Sven-Göran Malmgren 1995: Förord. I: *LexicoNordica* 2, 1–3.

- Bergenholtz, Henning 1995: [anm. af] Cay Dollerup/Inge Padkær Nielsen: Dansk Grundordbog. Basic Dictionary of Danish. Shortcut to the Danish language. Genvej til det danske sprog. I: *LexicoNordica* 2, 147–156.
- Bergenholtz, Henning/Sven Tarp 2003: Die moderne lexikographische Funktionslehre. Diskussionsbeitrag zu neuen und alten Paradigmen, die Wörterbücher als Gebrauchsgegenstände verstehen. I: *Lexicographica* 21, 2002 [2003], 145–155.
- Dollerup, Cay/Inge Padkær Nielsen 1994: *Dansk Grundordbog. Basic Dictionary of Danish. Shortcut to the Danish language. Genvej til det danske sprog*. København: Høst & Søn.
- Gundersen, Dag 2002: Engelsk stor ordbok. I: *LexicoNordica* 9, 219–228.
- Hansen, Carsten 1997: (U)formulerede anmeldelsespolitikker ved en række lingvistiske tidsskrifter. En sammenfatning og karakteristik. Lille håndbog i nudansk anmelderi. I: Carsten Hansen (red.): *Anmeldelsens teori og praksis*. Århus: Hermes 35–44.
- Jørgensen, John Chr. 1992: Så let er det. Kunsten at skrive gode anmeldelser. I: *Politiken* 19.9.1992.
- Jørgensen, John Chr. 1997: Lille håndbog i nudansk anmelderi. I: Carsten Hansen (red.): *Anmeldelsens teori og praksis*. Århus: Hermes 1997, 9–22.
- Leisi, Ernst 1993: Sieben Thesen zum Rezensionswesen. I: *Deutsch als Fremdsprache* 30, 188–189.
- Melchers, André/Gunnel Melchers 1997: *Norstedts nederländska ordbok*. I: *LexicoNordica* 4, 211–221.
- Mikkelsen, Hans Kristian 1996: Leksikografiske kvalitetsindikatorer. Selvførståelse som udgangspunkt for evaluering. I: *LexicoNordica* 3, 153–193.
- Nielsen, Sandro 2000: Alice Lykke Holste, Tinna Nielsen, Marina Orlova-Jernmark & Viktor Smith: *Russiske rets- og politisprog. Grundlæggende begreber og principper. Russisk-dansk ordbog*. I: *Hermes* 24, 190–196.
- Pedersen, Jette/Tine Pedersen 1996: Jens Axelsen: Dansk-Engelsk Ordbog. I: *LexicoNordica* 3, 287–294.
- Ripfel, Martha 1989: *Wörterbuchkritik: eine empirische Analyse von Wörterbuchrezensionen*. Tübingen: Niemeyer.
- Siitonen, Kirsti/Kristina Vaikutytö 1999: Finsk ordbok för utlänningar. I: *LexicoNordica* 6, 227–233.
- Steiner, Roger J. 1984: Guidelines for reviewers of bilingual dictionaries. I: *Dictionaries. Journal of the Dictionary Society of North America* 6, 166–181.

- Tarp, Sven 1994: Monolingvale og bilingvale fagordbøger. I: Henning Bergenholtz/Sven Tarp: *Manual i fagleksikografi. Udarbejdelse af fagordbøger – problemer og løsningsforslag*. Herning: Systime, 44–51.
- Tarp, Sven 2002: Translation Dictionaries and Bilingual Dictionaries – Two Different Concepts. I: *Journal of Translation Studies* 7, 59–84.
- Tiisala, Seija 2000: Multifunktionell allmänordbok. I: *LexicoNordica* 7, 271–290.
- Udvalgene Vedrørende Videnskabelig Uredelighed: *Udtalelser, debatindlæg, m.v. Kommentar til Lomborg afgørelsen fra medlemmer af UVVUs gruppe for humaniora og samfundsfag; Decision regarding complaints against Bjørn Lomborg; Afgørelse af klagerne mod Bjørn Lomborg*. <http://www.forsk.dk/uvvu/nyt/udtaldebat/index>
- Wiegand, Herbert Ernst 1989: Der gegenwärtige Status der Lexikographie und ihr Verhältnis zu anderen Disziplinen. I: *Wörterbücher. Dictionaries. Dictionnaires. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie. Band 1*. Hrsg. von Franz Josef Hausmann, Oskar Reichmann, Herbert Ernst Wiegand, Ladislav Zgusta. Berlin/New York: de Gruyter, 246–280.
- Wiegand, Herbert Ernst 1993: Wörterbuchkritik. Dictionary Criticism. I: *Lexikographica* 19, 1–7.